

DELAVSKA POLITIKA

GLASILO SOCIALISTIČNE STRANKE JUGOSLAVIJE.

<p>Uredništvo je v Mariboru, Ruška cesta 5, poštni predal 22. Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Uprava: Maribor, Ruška cesta 5, poštni predal 22. Ljubljana VII, Zadržni dom.</p>	<p>Izhaja vsako sredo in soboto. Naročnina za državo SHS znaša mesečno 10 Din, za inozemstvo mesečno 15 Din.</p>	<p>Malih oglasov, ki služijo v posredovanje in socialne namene delavstva ter nameščencev, stane vsaka beseda 50 para. Debelo tiskana beseda stane 1.— Din. Malih oglasov trgovskega značaja, stane beseda 1.— Din. V oglasnem delu stane petitna enostolpna vrsta 1.50 D. Pri večjem številu objav popust. Čekovni račun: 14.335. — Reklamacije se ne frankirajo.</p>
Štev. 97.	Sreda 5. decembra 1928.	Leto III.

Post festum.

1. december je za nami. Za nami, hvala bogu, »slovesne« in »spontane« manifestacije naroda za to srečno in mnogoobetajoče desetletno ujedinjenje. Ni dvoma, da je proslava po nekem naravnem zakonu potekla tako v štilu, da se logiki dogodkov ne moremo dovolj načuditi. Razumljivo je namreč, da je potekla v Zagrebu manifestacija tako, kakor je potekla: s prelito krvjo in žalnimi zastavami. In razumljivo je zopet, da je bila manifestacija v Mariboru taka, kakršna je bila. Zagreb je glavno mesto Hrvaške, ki hoče v državi veljati vsaj toliko, kolikor Srbska, in je to dovoljen minimum, in se zato bori in žrtvuje — Maribor je pa mesto v Sloveniji, ki nima ciljev, ki je vedno pripravljena na najnižje kravje kupčije in ji je od nekdanj sluzenje reakciji največji užitek. Iz reakcije smo hlapčevali oligarhičnemu Dunaju, pa je naravno, da iz iste plemenite dispozicije hlapčarimo sedaj beograjski oligarhiji. S

trebuhom in gnani po političnem sadizmu smo mislili in uravnavali svoja dejanja prej, enako delamo sedaj. Zato je prav in v redu, da je mariborsko manifestacijo, ki naj bi nekako veljala za celo Slovenijo, organizirala slovenska demokratska sredina, tista demokratska sredina, ki je del seljaško demokratske koalicije v Zagrebu, v Mariboru pa prireja skupaj s klerikalci proslavo, iz katere se je celo poslala zahvalna brzojavka dr. Korošču! Klerikalci se lahko smejejo. Demokrati pa naj se sramujejo.

V štilu so ostali Hrvati, v štilu smo ostali Slovenci. Zagreb in Maribor — dve simbolični sredini desetega jugoslovanskega 1. decembra!

Bog se nas usmili. Nas Slovencev, namreč. Ne Hrvatov. Ker kdor se bori, temu je namenjena bodočnost. Narod pa, ki se tako valja in premeta, kakor Slovenci, ta ne bo še dolgo deležen častnejše prihodnosti. Amen.

držati tako v zakonodaji kakor v upravi. Ako pustimo pasti postavljene meje, prenehali smo biti moderna država in ne moremo govoriti o pravni državi. Te meje pa postavlja in drži ustava. Torej pozor, je nevarna stvar in mnogo je na kocki, ako se na ustavi trga lahkomišlno in brez pomislekov.

Zakonodaja. Moderna država pozna dva različna organa ene in iste moči — monarha (predsednika) in parlament. Razlika med staro dobo leži v tem, da oba ta dva činitelja ne smeta zasledovati svojih lastnih osebnih ciljev, temveč sta poklicana zasledovati uresničenje ciljev splošnosti. Ako to ni slučaj, mora nastati pri izvrševanju oblasti med obema činiteljema boj in pravni red v državi je kršen. Tako naziranje nazivljamo moderni dualizem.

Nočemo danes preiskovati, v koliko postoja pri nas državna kriza vsled neenakomernega delovanja obeh navedenih organov duševne sile. To vprašanje pustimo zaenkrat za poznejša specialna opazovanja. Danes se hočemo lotiti drugega problema — problema uprave.

Povdarili smo poprej, da mora biti tudi uprava vezana na norme, ki jih je ustava kot meje postavila omnipotenci države. Ako tega ne stori, je to enako z negacijo ideje pravne države, je pravna kršitev. In danes se hočemo omejiti na opazovanja, v kolikor odgovarja naša uprava zahtevam v tem pogledu.

Sodba je izrečena brzo in lahko. In pravično! Ampak uničujoče! Naša uprava zadnjih desetih let ni drugega, nego dolga in nepretrgana vrsta pravnih kršitev na državi in državljanih. Ta zavest se je vsemu prebivalstvu tako globoko vtisnila v srce, da je postala splošna resnica, na katero se veruje globoko in trdno kot v boga.

Ali je potrebno vse to še dokazati? Ali naj pokazujemo na afero ministra za vere Cvetkovića? Ali na volilne in upravne metode Velje Vukičevića? Ali naj se spominjamo potnikov, ki so bili tako neprevidni, da so se podali oskrbljeni z vsemi listinami in priporočili ob volilni dobi v južno Srbijo, kjer so jih, dokler niso bile volitve končane, držali zaprte v prvi luknji, ker upravne oblasti niso bile prav na jasnem, jeli vendar nimajo v rokah kakega skritega nasprotnega kandidata, ali vsaj »kroteša«. Ali naj se sklicujemo na naše slovite verifikacijske debate? Ali se spuščati v tiha razmišljanja o glavnjači? Ali se diviti navdušenju naše-

ga ministrskega predsednika dr. Korošca, vzpričo vseh teh razmer?

V naši upravi tiči vsa strašna tragika našega državnega obstoja!

Prepirajoče se burjazije govore o neki srbijanski hegemoniji. Postoja li taka? Da. V demokratski organizirani državi je le naravno, da ima večina prebivalstva na razmere v državi največji vpliv. In ako so Srbi pri nas najštevilnejši del prebivalstva, je naravno, da jim tudi najjačji vpliv pritiče. Ali, pri naši upravi, tu nima srbsko ljudstvo prav nič opraviti. To so drugi ljudje.

Kraljestvo SHS je bilo ustanovljeno pred desetimi leti kot demokratska monarhija. Torej kot moderna država v zapadnoevropskem smislu. Žal, so se posamezni deli nove države prej dolga stoletja nahajali pod tujim gospodstvom. Srbske dežele so pripadle Turčiji. Predvojna Turčija pa je kot država predstavljala vzgled orientalske despotije. Ko so Srbi dosegli prve osvobodilne uspehe, je bila ta despotija še popolna. Tesno pred vojno je Turčija sicer dobila parlament, in se pričela nagibati k modernemu naziranju o državi. Vendar, cigán ostane cigán, četudi mu oblečeš frak. Če že ni državna oblika, pa je upravna oblika v Turčiji ostala ona čiste orientalske despotije. In to je še danes slučaj, tudi v kemalistični Turčiji.

In to je še danes slučaj tudi pri nas. Iz stare Turčije so rešili Srbi s svojo novo demokratsko državo predvojne dobe turško despotijo. In s tem darilcem so osvečili nas v novi državi SHS.

In to je vsa naša beda. Nismo prenašali hegemonije srbskega ljudstva v preteklih desetih letih, temveč turška despotija naše uprave je, ki nas pušča v propast.

To spoznati je naša prva dolžnost! Turčijo poginati iz naše države je najnujnejša potreba!

Kajti sicer, naj se že revidira ustava tako ali tako, naj se spremeni na ta ali oni način, ako meje, katere postavlja ustava za organe državne oblasti, od naših despotov ne bojo priznane in upoštevane, bo vse naše početje brez vrednosti.

*) Tale članek sem napisal v nemškem jeziku v 95. številki »Volksstimme«. Ker pa tvori s vrsto člankov, ki jih nameravam priobčiti o naši sedanji ustavi in državni krizi enoto, a mislim te objaviti za slovenske bralce v »Del. Politiki«, ga prinašam danes zaradi celote še enkrat v slovenskem jeziku.

Namesto pravic — zakon o zaščiti države

Na dan proslave desetletnice te države dne 1. dec. — so bile v Zagrebu zopet demonstracije. Pri demonstracijah je bila ena smrtna žrtev in nekaj ranjencev. Razvoj demonstracij opisuje režimsko časopisje po svoje, opozicijsko po svoje, tako, da prave slike, na čigavo inicijativno so se vprizorile, niti sodna preiskava ne bo dognala, ker si ena kakor druga stran hoče oprati svoje roke.

In res tudi ni važno ime direktne povzročitelja, ker so politične razmere v državi dovolj velik in edino pravi krivec vseh neprijetnih dogodkov v minulih desetih letih.

Po dogodkih v Zagrebu so se bavile režimske stranke z vprašanjem, kaj naj stori. Vprašale so se, ali naj se pogajajo z opozicijo, ali pa naj porabijo zakon o zaščiti države proti hrvaškometki opoziciji. Tako so si zastavili vprašanje režimci, hoteč s tem preizkusiti svoje vrste, ali je med njimi še solidarna zavest, da je treba prečane pritisniti k tlom, čeprav opravičeno zahtevajo enakopravnost v državi.

Oficijelnih izjav režimovcev v tem pogledu še ni, toda, če čitamo srbske burjazne in režimske liste, tedaj najdemo v njih izjave in mišljenja, ki izrečno naglašajo, da hoče srbska burjazija za vsako ceno obdržati hegemonijo nad prečani in obljubenoj bratsko ljubezen svojim bratom novim državljanom samo tedaj, če to hegemonijo priznajo.

To mišljenje režimske burjazije je diktatorično, je teror, ki ima namen, ohraniti ves vpliv v državi srbski burjaziji iz povsem mišinskih namenov, ki so v zvezi z

nešteti dobičkanosnimi aferami, o katerih čitamo dan na dan.

Razumljivo je, da je srbska burjazija ošabna. Razumljivo je, da je tudi med srbskim narodom nekaj šovinističnega fanatizma proti Nesrbom, ker je srbski narod v vojni trpel in bil v nezdravem fanatizmu vzgojen. Toda vsaj čut skupnosti bi se bil moral prenesti ob ustanovitvi nove države na skupnost, na celotne interese. Burjazija tega ni hotela, in kakor je videti, še tudi sedaj tega noče, ampak hoče boj do skrajnosti za svoje predpravice, eventualno tudi z nezakonitim zakonom o zaščiti države.

Režimske stranke svari pred dosežanjo politiko tudi inozemsko časopisje, ali belgrajska burjazija ostaja tudi za inozemske opomine gluha.

Te razmere v državi so nezdrave in mi absolutno ne moremo pričakovati od te gospode, da postane drugačna. Naj se sklene sporazum med obema burjaznima taboroma, naj se da samoupravo posameznim delom države, mentaliteta se s tem ne bo odpravila.

Rešitev iz krize in mentalitete je mogoča le na podlagi načel socialistične stranke, na podlagi spoznanja, da mora delavski razred kot ena sama celota šele ustvariti novo mentaliteto, mentaliteto skupnosti in na podlagi skupnosti si priboriti politični vpliv v državi.

Sedanja pokvarjena burjazija pa ne bo ustvarila nič dobrega.

Predsednik vlade dr. Korošec pa naj razpiše volitve v narodno skupščino, če je kaj boljši.

Jakob Kranjc.

V čem tiči kriza?

Potem, ko so vsestranski ugotovili, da je voz v blatu, gre preprič za tem, kako ga izvleči in kdo ima pravico, da to stori. Potem, ko so spoznali in priznali bolezensko krizo naše državnosti, javljajo se zdravniki od vseh strani, kako pomagati bolnemu organizmu. Kajti nekaj bo še iz tega. Ali bo zmogla mladost organizma in bo ta ozdravil kljub zdravnikom in mazačem; v tem slučaju je dobro biti poleg, ker se more upati na hvaležnost in reflektirati na plačila. Ali pa bo organizem odlezel; tudi v tem slučaju je praktično biti v bližini, ker se lahko brzo priznaš med žalujoče in jokačo ostale, katera vloga se ta tako lahko in pogosto zamenja z ono veselicega se dediča. In staro pravilo vsi poznamo: bodi v bližini, kjer se da kaj dobiti!

Revizija ustave naj bo sigurno zdravilo, ki naj ozdravi našo bolno državnost. Vse politične stranke, brez ozira ali od opozicije ali od režima, se izrekajo danes za revizijo. To geslo se ponavlja tako pogosto in tako glasno, da ne bo lahko mogoče več nazaj. Mi stojimo dejanski pred revizijo ustave v bližini bodočnosti.

Kako se bo to zgodilo? Kaj se namerava revidirati in kaj spremeniti? Teža vprašanja si večina ne stavi. Glavno je, da bo drugače! Bo že prihodnost pokazala, ali je prav ali ne. Saj se lahko vedno spremeni!

Za nas seveda, ki ne špekuliramo na hvaležnost ozdravelega organizma, pa tudi ne upamo od poginulega kadavra izvleči koristi, temveč, ki v interesu naroda opazujemo in zasledujemo probleme države, za nas to vprašanje ni tako enostavno. Za nas je dolžnost nujno izvršiti temeljite preiskave, predno se pristopi k zdravilnim sredstvom.

Za kaj se torej gre? Za državo. S to besedo se je zadnjih deset let toliko operiralo, da so od samih besed pozabili na državo.

Kaj je država? Jeli to specifično SHS iznajdba? Ne. Pojem je nastal v najtemnejši preteklosti in se vil skozi stoletja in tisočletja, navzemajoč različne oblike, dokler se ni postavil v sedanost z jasno določeno obliko.

Za večino je pojem države vprašanje moči, sile, gospodstva. Vpoštevajoč ta kriterij, nam je postavilo prejšnje stoletje obliko moderne države v demokratski monarhiji. In v čem postoja bistvo moderne države? V čem se ona razlikuje od antične ali srednjeveške države? V tem, da si je moderna država pri razvoju svoje sile postavila meje. Omnipotenca države je omejena — omejena z ustavo. Nad državo stoji pravica.

Pojem moderne države obstoja resno v tem, da si je nad seboj postavila pravne norme, po katerih se hoče v bodočnosti

Delavstvo in stanovanjska politika ljubljanske občine.

Sedaj, ko smo s stavbno sezono pri koncu, moremo pregledati, kaj je v tem letu izvršenega od tistih visoko donečih obljub, ki so jih dajali oni gospodje in njih časopisje, ki imajo glavno besedo in moč v mestni občini ljubljanski.

Res se je zidalo precej, ali reči moram, da se je zidalo samo za one, ki stanovanja, in naj stanejo kolikor hočejo, tudi lahko plačajo. Za one pa, ki niso v tem srečnem položaju, da bi za kuhinjo in sobico lahko plačali 250 Din, za dve sobi pa kar 500 Din mesečno, se pa žal ni storilo skoro ničesar.

Kdo izmed delavcev in nižjih nameščencev pa je v stanu, da plača za golo stanovanje od svojih mizernih prejemkov take vsote? Kako naj plača delavec 250 Din z veliko družino, katere ne more stlačiti v eno sobo in kuhinjo, ozir. 500 Din za goli zid dveh sob, če zasluži 3 D, v redkih slučajih do 4 Din na uro? Kako naj živi s temi prejemki in še s številnimi otroci, s katerimi so ravno delavci po navadi dobro založeni?

Na ta vprašanja mi ne bo nikdo od gospodov, ki se baha, da skrbe za stanovanja, dal odgovora, ker ti gospodje nočejo in ne morejo razumeti, da je med ogromno večino delavstva revščina, beda in glad. Prav nič si ne domišljam, da bo ravno meni uspelo jim dokazati, da je res tako. Ne. Predobro vem, da temu, ki še nikdar ni okusil gladu, ne moreš dopovedati, da je glad huda, nerodna stvar. Predobro vem, da pri onem, ki

ima zraven dobro plačane službe še razne, tudi plačane funkcije, ne bom uspel z dokazi, da je stanovanje, ki stane 250 Din, drago, predrago za delavca in nameščenca, ki zasluži komaj toliko in še ne, kolikor presiti gospodje porabijo samo za zabavo, poleg vsega gospodinjstva. Zato tudi ne pišem teh vrstic radi tega, da bi tej gospodi, ki je gluha in slepa za vsoto stisko in revščino, v kateri se zvija delovno ljudstvo, dokazoval, da ta revščina res obstoja. Ne. Te vrstice pišem zato, da to izmozgano, prevarano in prezirano delovno ljudstvo opozorim na to, kar bi moralo že davno, davno vedeti, da je moralna in socialna dolžnost te gospode, da skrbi tudi za one, ki ne morejo plačati za stanovanje toliko, kolikor si izmislijo oni, ki ne vedo, kako se živi z 20 do 30 Din dnevno, da ne poginejo v smeteh in gnoju v takih luknjah, ki so celo za največje zločince neprimerne.

Delovno ljudstvo ima vso pravico, da to zahteva in sicer glasno in odločno, ne glede na to, kje bodo mogočnejši vzeli sredstva. Če se ne vpraša veliko, kje se bodo vzela sredstva za olepšavo mesta, kjer se sprehaja gospoda, kar menda ne spada v rentabilne investicije, zakaj se potem vedno naglašja, da se za najrevnejše ne more zidati cenih stanovanj, ker zato baje ni kritja in tako zidanje se baje ne obrestuje. Torej, ker se zidava cenih stanovanj ne obrestuje, zato naj delavske družine še nadalje gnijejo v barakah, tako dolgo, da bo-

do barake segnile s stanovalci vred. Dolgo vam na to itak ne bo treba čakati.

Dolžnost občine in države je, da nepremožnim slojem preskrbi zdrava in ceno stanovanja po taki ceni, ki jo ti po svojih prejemkih zmorejo. Ugovori, da ni sredstev za take investicije, ne drže. Ne morejo držati radi tega ne, ker delovno ljudstvo s svojim delom ustvarja vrednote in bogastva družbi, odnosno posameznim članom te družbe, ki jo sestavljajo, za katero delo dobi pa le majhen odstotek ustvarjene vrednosti, s katero si ne more nabaviti niti dovolj kruha, kaj še le primerne strehe. Kako naj še potem kdo zahteva od teh bednih dobiček in obrestovanje, zato da je pod streho? To pravico bi jim priznali še le, če bi delovno ljudstvo bilo plačano za svoje delo tako, da bi bila njegova eksistenca kot enakovred-

nega člana človeške družbe vsestransko zasigurana. Dokler pa družba in posamezni člani (kapitalisti) tega ne store, nima nikdo najmanjše pravice pričakovati ali pa celo zahtevati od delovnih slojev, da dajejo bodisi občini, državi ali privatnikom dobiček s tem, da so nagi, lačni in bos — pod streho.

O tem ima sestradano, prezirano in izkoriščano delovno ljudstvo razmišljati. Po razmišljanju ne bo nikogar med nami, ki mu ne bo jasno, da se morejo vsi trpini-delavci in vsi, ki si služijo z delom svojih rok svoj bori kruh, združiti v enoten, mogočen delavski, razredni, socialistični pokret, ki bo v stanu poleg ostalih delavskih vprašanj rešiti tudi stanovanjsko vprašanje na način, da ne bo prva in zadnja misel dobiček, pač pa **pravica do človeka dostojnega bivališča.**
L. M.

Kdo jača režim?

V režimski koaliciji so vedno na dnevnem redu večji in manjši spori, ki pa, kakor kaže, nimajo drugega namena kot iztiskavati razne koncesije za posamezne stranke režimske koalicije. To je tem lažje, ker kmetiško - demokratska opozicijska koalicija samo kriči po časopisju in po shodih, namesto, da bi šla v narodno skupščino ali vsaj povedala konkreten program svoje sedanje politike. Politika opozicijske koalicije doslej je bila le kričanje in negativizem.

V takih razmerah, ki že itak niso rožnate, pa trpi gospodarstvo, kapitalistična družba v državi. Zato ni čudno, da so se začeli oglašati najprej, in sicer jako odločno, zagrebški gospodarski krogi, ki poudarjajo, da to nikakor ne gre, da bi političnim strankam, ki se za gospodarstvo doslej niso nič brigale, gospodarski krogi še dalje služili za štafažo. Ta apel naslavlja zagrebški gospodarski krogi na belgrajske in zagrebške političarje, kar je pa pravzaprav naperjeno le proti opozicijski koaliciji, ker so gospodarski krogi po svojem srcu le režimski.

Enunciacija zagrebških gospodarskih krogov pomeni, da so gospodarski krogi proti politiki kmetško-demokratske koalicije, ker je, dasi opravičena, vendar po vsebini prazna in brez cilja — zanje.

Ta epizoda v razvoju boja med režimovci in opozicijo pomeni po-

Ivan Cankar.

Njegovemu spomenu napisala sodružica H.

Te dni mineva deset let, odkar je grobokop zasul krsto najmenitnejšega prozaika Ivana Cankarja. Ravno, ko smo praznovali svobodo, odkupljeno s krvjo in trpljenjem, se je tiho poslovil od nas on, največji naš bojevnik za svobodo in pravico.

Rojen je bil 10. maja 1878 na Vrhniki kot sin uboega krojača. Šolal se je v Ljubljani na realki, trpeč vedno pomanjkanje. Odsel je na Dunaj, kjer se je popolnoma posvetil pisateljevanju. Sklonil se je preko svoje duše in začel prebirati njene najtišje misli in sanje. Spomnil se je nase, svoje odbegle mladosti in nam pripovedoval svoje življenje, kakor še nihče pred njim.

Prvi njegov nastop v javnosti je izzval ogorčenje, ki se je še nadkriljevalo ob vsakem poznejšem nastopu. Trdosrčno nerazumevanje je obsodilo njegovo »Erotiko«, to zbirko najnežnejše muzike, lirčnih verzov, spletenih iz zasanjanega luninega soja, ki mu je vzcvetel in privrel iz mladega srca.

Živel je na Dunaju, vstvarjal in stradal. Hrepenenje po domovini ga je pojilo, netilo in mu dajalo pogon, ko je vstvarjal »Križ na gori«, »Na klancu« in »Tujce«. On sam je bil tujec z raztrganim in razkljuvanim srcem in z ranjeno ljubeznijo. Življenje pa je bilo besno po njem, kovalo mu srce, kovalo mu zavest. Njegova duša je postala trudna lastnega bogastva, boleste ljubezni sanj, hrepenenj in mladosti in že je vsa zakopr-

daljšanje življenja sedanjega režima. Režim je s tem pridobil moralno na moči. In vsi notranji spori, ki se pojavljajo v režimski koaliciji, se bodo tem lažje izgajevali, ker zadajajo zagrebški gospodarski krogi pravzaprav le opoziciji močan sunek.

Ni še torej izgleda, da režim kapitulira. Pride morda do nekaterih izprememb v vladi, toda zagrebška gospodarska politika, ki je izigrala opozicijo, daje moralno podporo sedanjemu režimu in mu podaljšuje življenje.

To so posledice nesmotrene politike. Ob smotreni politiki vseh opozicijskih strank in krogov, bi režim moral pasti, vršiti bi se bile morale nove volitve v narodno skupščino. Boj opozicije pa ni bil resen, ni niti soglasja v opoziciji sami, zato taki »uspehi«.

Dogodek naj nas uči. Mi ostanemo na svojih zahtevah, zlasti zahtevamo nove svobodne volitve v narodno skupščino! Ako bi bila opozicija izdala samo to parolo, brez nezmisljenih fraz, tedaj bi bila borba za volitve morda že lahko končana, ker za volitve je ves narod. In to bi bila v tem položaju tudi edina resna zahteva.

Naročajte in širite »Delavsko Politiko«! Zahtevajte jo v vseh lokalih, kamor zahajate! Kupujte edinele v trgovinah, katere inserirajo v delavskih listih! Podpirajte svoj tisk, ker s tem jačate svojo moč!

nela, da bi se razlila iz prsi po teh bednih . . .

V zagonetno nadzemsko lepih prizorih je razgalil najtišje in najčistejše hrepenenje svoje mladosti v »Lepi Vidi«. Prišel je s svojo dušo, polno najfinejših čustev, raznežen do bolečnih naslad, silnih ljubezenskih iluzij, čustvenega in bogatega srca, žejnega najvišjih lepote in svoboden neuklonjen duh. In komaj se je razgledal na okrog, že je iz silnega razočaranja bruhnil gnev in žolč iz njega. Vse to se je v njem gnetlo in upiralo in iskalo izraza. Vrgel je tedaj v svet »Hlapca Jerneja«, ki je višek njegovega umetniškega stvarjenja. S tem delom si je izklesal Cankar trajen spomin v srcu tistih, katerih delež na življenju je označil Jernej z besedami . . . ko si dodelal in ko se je nagnil večer, poveži culo in pojdi, kamor ti je pot . . .

Cankar je opisoval najraje tiste ljudi, ki morajo v življenju največ trpeti; čutil je neizrekljivo sočutje s tistim delom človeštva, ki mora brez prestanka trpeti na svetu. V najtežjih urah nam je podaril Cankar svoje najlepše delo »Podobe iz sanj«, ki nam je ojačilo voljo in nam raztrgalo temno obzorje bodočnosti. Sedaj pa je mrtvo to gorko srce, ki je oklepalo v svojo ljubezen vse uboge, ki osamljeni plakajo na njegovem grobu.

Cankar je nedosežen v svojih delih in je med slovenskimi prozaisti prvi izmed prvih.

Mrtvo je njegovo telo, kar pa je ustvaril, še tako veličastno, tako silno, da bo živelo preko naših dni, tja v daljno bodočnost in da bodo črpali iz tega dela še celi rodovi.

Tragična smrt Poljšakove pacientinje. — Reklama vojnega kurata Januša Goleca.

Komaj se je malo poleglo razburjenje radi zdravljenja raka učitelja Poljšaka iz Celja, ki se je nedavno etabliral v mariborski bolnici, že je prišla v svet nova strašna vest o smrti g. Marije Kastelec iz Sp. Hudinje pri Celju, pacientinje gospoda Poljšaka, ki je te dni po strašnih mukah in z grozno rano na prsih na raku umrla. Naši čitatelji se bodo še spominjali, kakšno cirkuško reklamo so delali klerikalni časopisi, zlasti pa organ vojnega kurata Januša Goleca, dr. Korošec »Slovenski gospodar«, za Poljšaka. Vse zdravnike, ki so pravočasno svarili pred Poljšakom in njegovim mazaštvom, so klerikalni listi naravnost nesramno napadali in jim očitali celo kruhoborstvo, ko so na podlagi svojega znanja svarili odgovorne činitelje in zlasti Poljšakove pacijente pred groznimi posledicami. Najbolj se je eksponiral za Poljšaka duhovnik Januš Golec, ki je takratne Poljšakove pacijente celo v bolnici obiskoval in potem na dolgo in široko razkladal v »Slovencu« — čudovite uspehe Poljšakovega zdravljenja, čeprav je zdravniška komisija z najboljšimi strokovnjaki ugotavljala ravno nasprotno. Končno se je spametoval tudi »Slovenec« in prinesel članke primarija dr. Černiča, dr. Robiča in nazadnje dr. Steinfelserja iz Celja, ki so vsi označili Poljšakovo zdravljenje kot absolutno nedopustno in kaznivo, da ne rabimo hušjih izrazov. Kuratu Janušu Golecu pa še niti to ni zadostovalo. Pač pa je čutil Poljšak, da so mu postala tla pod nogami vroča. Državno pravdnništvo v Celju je namreč uvedlo zoper njega kazensko postopanje in gospod Poljšak je zaprosil za potni list v inozemstvo. Kurat Golec je v svojih novinah že razglasil, da se bo gospod Poljšak umaknil nehvaležni domovini in odšel v Ameriko, kjer so mu baje ponudili 50.000 dolarjev, kar bi pomenilo v naši valuti okrog 300.000 Din. Gospod Golec bi naj šel z njim, da bi tudi po Ameriki čitali njegove članke o čudodelnem zdravljenju gospoda Poljšaka. Kdo je ponudil tistih 50.000 dolarjev, tega pa gospod Poljšak in Golec nista povedala in tudi nihče ni verjel v to Miklavževo darilo Amerike, najmanj pa naše oblasti, ki go-

spodu Poljšaku potnega lista niso več izstavile. Toda, ko so že vsi izpregledali Poljšakovo zdravljenje, še vedno ni odnehal urednik »Slovenskega gospodarja«, Januš Golec, ampak je še prejšnji teden objavil zahvale Poljšakovih pacientov za zdravljenje.

Končno pa je počila bomba. Minuli petek je objavil katoliški »Slovenec« med celjskimi novicami pod naslovom »Posledice Poljšakovega zdravljenja« sledečo resnično zgodbo o mučeniškem trpljenju Marije Kastelec, ki je svojo lahkovernost tudi poplačala z življenjem. »Slovenec« piše:

»Posledice Poljšakovega zdravljenja. V bolnišnici v Celju je umrla Marija Kastelec iz Sp. Hudinje 11 na raku na prsih. Decembra preteklega leta je bila še sposobna za operacijo in bi se bila operacijska rana izcelila v 8 dneh. Bila bi potem še več let zdrava in za delo sposobna. Poljšakov mazaški nastop pa je zmamil bolnico, da se je njemu zaupala. Takrat še ni imela rane, temveč neko trdo bulo pod kožo, ki še ni nič bolela. Poljšak je bolnico zdravil s svojim svinčnim mazilom, rak pa je nemoteno stalno napredoval. In ko je predril kožo in je nastala rana, je bolnica vsa vesela pripisala ta pojav v dobro Poljšaku, oziroma smatrala je to kot zdravilni uspeh, meneč, da maža bolezen »ven vleče«. 20. junija t. l. je bila rakova rana že 10 cm široka, 8 cm visoka in 5 cm globoka, kakor da je kak lev iztrgal iz prsi velik kos mesa. Dno rane je bilo črno in duh iz rane je bil tako hud, da je ostal še dolgo v sobi, v kateri se je bolnica nahajala. — Gotovo nekaj groznega; a bolnica je bila tega uspeha vesela! Rekla je, da ji je Poljšak obljubil, da bo v 2 mesecih zdrava, ona sama pa je rekla, da bo že v enem mesecu zdrava. Rano je raztolmačila na ta način, da se lušči iz rane »stržen« in ko bo ta »zunaj«, se bo rana zaprla. Zamejnala je očividno »raka« s »turom«, pri katerih se iztrebi stržen in se rana potem zaceli. Rak pa je hodil zopet svojo neusmiljeno pot dalje! Dne 20. junija je bila bolnica še tako močna, da je bilo videti, da lahko najtežja dela opravlja z lahkoto, odslej pa je začela propadati. Septembra je od te orjaške žene ostala le še senca. Neverjetno je bilo, kako je meso zdrknilo raz telo in nihče je ne bi spoznal več, tako se je spremenila. Šele sedaj je začela bolnica dvomiti o pravilnosti Poljšakovega zdravljenja! Šla je v bolnišnico — a bilo pa je že zamujeno. Rak se je lotil že kosti prsnega koša. Spominjamo se, kako ogorčeno, tako rekoč v sveti jezi, je takrat g. primarij kirurškega oddelka celjske bolnišnice v našem časopisu obsodil prokletstvo Poljšakovega mazaštva — in ne brez razloga! Nadaljnji potek bolezni je obsodbo opravičil — pretekli petek je bolnica umrla . . .«

Še vedno razredni boj v Rusiji.

Nepoučeni bi mislil, da je sedaj v Rusiji konec socialnih krivic, da je nastopila pod sovjetskim režimom prava komunistična enakost in blagostanje. Ta se zelo moti. *Res je storjeno velikansko delo* v pravcu splošnega socialnega napredka in kulture, ali to, kar človek na lastni koži občuti, v individualnem smislu, se pa ni dosti spremenilo. Stanovanjske miserije, pomanjkanja živeža in nedostatka najpotrebnejših reči, *se ne da enostavno z dekretom odpraviti*. Sovjeti so bili prisiljeni popuščati. Da privabijo v državo inozemski kapital, da oživijo industrijo in preskrbijo delavcem zaslužka, prebivalstvu pa potrebnih produktov, so morali dajati tujim podjetnikom koncesije. Nacionalizacija, obratovanje v državni režiji, se v mnogih slučajih ni obneslo. In danes delajo delavci zopet za zasebne podjetnike kakor pri nas, imajo strokovne organizacije kakor pri nas, samo s tem razločkom, da ne smejo — štrajkati. Tako stoji namreč v pogodbi podjetnika z državo, kateri plačuje gotov poslovni prebitok. Nekaj podobnega je v Italiji. Na še večje težkoče je pa zadela sovjetska vlada pri preskrbi mestnega in industrijskega prebivalstva z živili. Vaško siromaštvo ni bilo poprej vajeno obdelovati več zemlje kakor jo je potrebovalo ravno za svoje družine in za fiskalne dolžnosti. Več zemlje navadno tudi ni imelo. Racionalno obdelovanje zemlje se je vršilo le na veleposestvih, pri najemnikih velikih kompleksov in pri premožnih kmetih, *takozvanih kulakih* (kulak = pest), ki so se posamezno nahajali skoro po vseh vaseh. Ti kulaki so se razvili iz navadnih muzikov ali pa se priselili od kdove

kod, ter so po padcu tlačanstva s posebnimi talenti, zvitostjo in brezvestnostjo počasi spravili več malih posestev v svojo last, kar vidimo pogosto tudi pri nas pri vaških oderuhih, ter so tako sčasoma spravili vso vas pod svoj vpliv in v svojo odvisnost. Razume se, da so ti kulaki opravljali potem v vasi tudi vse častne funkcije kakor funkcijo župana, starešine in dr. ter ob volitvah napajali kmete v svojih žganjarnah in jim dajali blago na up. Vse to je neposredno z revolucijo nehalo. *Zemlja se je razlastila*, nihče ni bil več njen individualen lastnik. Vsak posestnik je zamogel obdržati kot najemnik naroda največ 25 desetin, ostala zemlja se je proglasila kot skupna narodna, oziroma občinska last, ki se je smela uporabljati samo s posebnim dovoljenjem krajevnega sovjeta.

Ali, poljedelska produkcija je padla. Kmetje, ki so dobili sedaj več zemlje, je v mnogih slučajih niso mogli obdelati, ker niso imeli zadostnega orodja ne živine. Dvorci in veleposestva so bila v času revolucije mnogokrat požgana z inventarjem vred, živina pa poklana ali pa rekvirirana. Vlada je skušala tu pomagati, a največkrat ni imela kje vzeti. Medtem so bile prva leta rekvizicije na dnevnem redu: kmetje so morali plačevati svoje *davke v naturi*, z žitom in drugim pridelki, česar je v mestih vedno primanjkovalo. Trgovina v gotovini je bila prepovedana. Kmetom se je puščalo samo toliko žita, kolikor so ga rabili za prehrano družin do prihodnje žetve.

(Konec prih.)

Dnevne novice.

Nova veroizpoved.

Verujem v vsemogočnega Korošca, stvarnika slovenske republike, spočetega v Rimu in rojenega v Prlekiji, ki je trpel v lemenatu ter odšel nato v Beograd, kjer sedi na desnici boginje korupcije in od ondot bo prišel sodit socijaliste in vse opozicionalce.

Verujem v njegovi sv. pendrek, v povišanje davkov, v preganjanje po rimskih hlapcih, v propad Slovenije ter prodajo Slovencev za rumunsko koruzo in večno trpljenje. — Amen.

Rdečkar.

Z današnje številke smo pričeli objavljati vrsto člankov o naši državni krizi in ustavni reformi. Priporočamo zlasti našim zaupnikom, da si po možnosti te članke shranijo, da bodo na kraju imeli celotno sliko problema.

Vlada je nervozna. V Zagrebu so dne 1. decembra nekaj streljali pred katedralo ravno takrat, ko se je imela vršiti slovesnost desetletnice obstoja države. S cerkve so mladinci obesili tri črne zastave, na spodnjem robu z mrtvaško glavo, in to je napravilo veliko zmedo. Navzoče vojaštvo je postalo ob zmedbi razburjeno in kmalu bi bilo prišlo do pravega pokolja, če ne bi bili poveljniki vojaštva odvedli v vojašnice. Mrtev je brivec Petrič; nekaj ljudi je pa bilo lažje in težje ranjenih. V Beogradu so vladnim možem vstajali lasje. Pravi dirndaj so uprizorili in ubogega dr. Korošca, ki je notranji minister, so neprestano molestirali, kaj je zopet napravil, kaj se godi v Zagrebu in kaj misli ukreniti. Notranji minister je v resnici revež, ker je za vse take stvari odgovoren, in toliko bolj je še odgovoren, če je povrh predsednik vlade. Odgovoren je, pravimo. In če je odgovoren, bi se moral zavedati, da ima tudi pravico, reči drugim gospodom ministrom: tako-le in tako-le bo, če ne, odklanjam odgovornost. Vemo, da notranji minister ne more za vsakim državljanom stati s palico; vemo pa, da ima predsednik vlade in notranji minister pravico in dolžnost skrbeti za to, da se odpravijo vsi oni vzroki v državi, ki onemogočajo odpravo slabih razmer in ki goje vse uničujoče šovinistično sovraštvo med državljani. Te volje dr. Korošec ni pokazal ne prej in ne sedaj ob desetletnici, ko je imel priliko. In če se že nad pet mesecev igra z ognjem, čeprav je odgovoren, bo odgovoren tudi za posledice. Prevzema pa odgovornost prostovoljno, ker ne odstopi.

Kasacijsko sodišče, ki jih je bilo doslej več, se ustanovi v Zagrebu za celo državo. Sodišče bo imelo 60 članov in bo deljeno v šest oddelkov, ki bodo vsako zase reševali spore za določene teritorije z ozirom na neenotno zakonodajo.

Industriji so predložili resolucije dr. Korošcu, ki so jih sklenili glede oblastnega obdobja industrije. Korošec jih je prijazno sprejel.

Boji v Bolgariji med vojsko in Vanča Mihajlovići pristaši so se pričeli. To priliko so porabili pristaši Protogerova in pričeli zopet delovati. Ni še gotovo, kako se te nove borbe končajo, ker je Bolgarija še vedno pravi politični ognjenik. — Najbrže pripravljajo tudi vojaško diktaturo.

Za varstvo stanovanjskih najemnikov. V stanovanjskem odseku dunajskega parlamenta se vrši huda debata o zaščiti stanovanjskih najemnikov. Vlada hoče, da parlament izdela nov zakon in ga potem da na ljudsko glasovanje. Socijalni demokrati pa pravijo, ker hoče vlada poslabšati zaščito stanovanjskih najemnikov, da se naj da najprej na ljudsko glasovanje vprašanje, če prebivalstvo sploh zahteva, da se zakon poslabša. Poslanec s. Leuthner je govoril šest sej nepretrgoma skoro trideset ur. Sedaj pa pridejo na vrsto še drugi socijalnodemokratski govorniki. Stališče socijalnih demokratov je važno, ker s tem zahtevajo, da se res na demokratičen način odloča o tem vprašanju z ljudskim glasovanjem. Avstrijski socijalni demokrati imajo eno tretjino zastopnikov v parlamentu, zato nasprotniki ne bodo lahko vozili s svojo politiko.

Pariški »Temps« piše o političnih razmerah v državi SHS in pri tem kritizira indolentnost beograjskih krogov ter končuje, da so sedanje politične razmere v državi nevzdržne. Radovedni smo, če bo kaj zalegel glas velikega prijatelja beograjske buržuazije.

Silni viharji so razsajali te dni zopet v zahodni Evropi, v Angliji, Belgiji in Holandski. Pomorski promet je bil Prekinjen. Potopilo se je 23 parnikov. Mrtvih je mnogo ljudi. Veliko škodo je povzročila voda, ker je podrta razne nasipe ter zalila polja in kraje.

Komunisti, volite meščansko! Po poročilih rumunskih socijalnodemokratskih listov, kjer imajo sedaj volitve v parlament, so dobili komunisti nalog iz Rusije, da naj volijo meščansko, in sicer liberalce, torej tisto stranko, ki je s krvjo in umazanimi aferami omadeževana ter je vodila zlasti proti delavstvu najogabnejši boj. Ako se ta vest potrdi, potem je to zopet nova taktična zmeta, s katero podpira komunističem pokret tudi v Rumuniji, kakor že po drugih državah, najhujšo reakcijo.

Parlamentarne volitve na Angleškem bodo meseca maja ali junija. Delavska stranka bo pri teh volitvah postavila okoli 600 kandidatov v vseh okrajih, kjer ima kaj zaslonbe, torej v 90 odstotkih vseh parlamentarnih sedežev. Konservativci so vladali sedaj na Angleškem štiri leta. Upati je, da prinese volitve znatno izpremembo v parlament.

Svet zveze narodov bo zboroval v decembru v Luganu, ne pa v Ženevi, kakor doslej.

Ogromni boj v kovinski industriji v Nemčiji je poravnal. Kovinski industriji so izprli okoli 250.000 kovinarjev in odklanjali celo razsodbo delavskega sodišča. Končno so se sedaj podvrgli razsodišču, kateremu je načeloval minister Severing, ker so se zbal pritiska države. Sklep razsodišča je sprejelo tudi delavstvo, tako, da se sukcesivno prične z delom.

V Italiji demonstrirajo proti Franciji. V Franciji so premal obsodili morilca italijanskega vicekonzula Nardinija. Zaradi tega demonstrirajo v Italiji in proglašajo bojkot nad francoskim luksuznim blagom. Oficirji vračajo francoske ređe; časopisje pa pravi, da naj se iz redov vlijejo krogle, da bodo streljali Francoze.

Delavsko pevsko društvo »Cankar« bo priredilo v torek, dne 11. decembra, v Filharmonični dvorani, akademijo v spomin na desetletnico smrti pisatelja Ivana Cankarja. Ker je to edina Cankarjeva proslava v Ljubljani, bi bilo želeto, da ljubljansko delavstvo v častnem številu zasede na ta večer Filharmonično dvorano.

Delavski oder »Svobode« Ljubljana odvarja svojo sezono. Ker dvorana »Delavske zbornice v Ljubljani« še ni dograjena, je pričel oder z gostovanji. Na praznik v soboto, dne 8. decembra in v nedeljo, dne 9. decembra gostuje v Delavskem domu na Savi s predstavo »Prevarani soprog«. Začetek v soboto ob 8. uri zvečer, v nedeljo pa ob 3. uri popoldne. Komedija »Prevarani soprog« je delo slovitega francoskega komediografa Moliere, čigar dela so stalno na repertoarju vseh večjih gledališč. Delo je prepleteno skozi in skozi z zdravim humorjem in nudi gledalcem poleg umetniškega užitka mnogo pristrčnega smeja. Ker je namenjen čisti dobiček gostovanja za nabavo rekvizitov Del. odra, pričakujemo polnoštevilnega obiska. Posebno priporočamo okolškemu prebivalstvu, da poseti nedeljsko popoldansko predstavo, ker ima ugodno zvezo za nazaj z vlakom. Sodrugi, sodružice, posetite obe predstavi polnoštevilno! Delu čast in oblast!

Marksizem Makučevega Janeza. Na seji Delavske zbornice je Makučev Janez v vprašanju intervencij, ki jih zaprosijo strokovne organizacije, predlagal:

»Sestavi se komisija iz zastopnikov vseh treh klubov. Ta komisija določa za vsak slučaj posebej, če in kdo gre na intervencijo.«

Makučev Janez je pokazal, kaj je. Komisija naj določi, da bo, recimo za kovinarje šel intervenirati nekdo od klerikalcev. Sedaj so v vladi in bi to imelo morda uspeh. Saj tako nekako je utemeljeval svoje stališče. Cestitamo, Makučev Janez! Kmalu boš pri njih! Če bi šlo po Makučevih željah, bi morali govoriti na delavskih shodih o meznem gibanju Korošcevi agentu. Lep ptič!

Za trikratdetensko izhajanje »Del. Politike« Na polletnem sestanku krajevnih organizacij SSJ Ljubljana dne 11. novembra so navzoči sodrugi za tiskovni sklad darovali: Tokan 10 Din, Lehpanmer 10 Din, Novak 10 Din, Jenko 5 Din, Kopač 5 Din, Vrhovec 5 Din, Černe 5 Din, Högnigsmann 5 Din, Rakovec F. 5 Din, Miklošič 5 Din, Štolc 5 Din, Škerlj 4 Din, Kropar 4 Din, Dežman 4 Din, Friškovec 4 Din, Šuštar 4 Din, Mlinar 2

Din, Jurca 2 Din, Likar 5 Din, Rakovec Kristina 4 Din, Šinkovec 2 Din, Koren 5 Din, Pezdri 5 Din, Vrhunc 10, neimenovan 10 Din, neimenovan 5 Din; skupaj 140 Din. Sodrugi posnemajte!

Delavski javnosti!

Moji nasprotniki, voditelji guštanskih klerikalcev, so organizirali proti meni nesramno gonjo, hočeč umazati moje dobro ime, edino kar pošten delavec sploh ima. Nezavedajoč se niti najmanjše krivde, sem proti klevetnikom nastopil pred sodiščem. Roka pravice pa jih ni dosegla, ker so se korajžno skrili za zastor »uradne molčečnosti«. Kljub vsemu prizadevanju, da bi dobil v roke originalno vlogo mojih nasprotnikov na sreskega poglavarja, oz. velikega župana, se mi to ni posrečilo.

Ker pa hočem, da bo oblast, katero sem za to prosil, nemoteno izvedla preiskavo proti meni, in ker nočem dati povoda, da bi sedanji režim izkoristil priliko, in razpustil občinski svet, sem sklenil, odložiti župansko mesto.

Razredno zavednemu delavstvu, ki mi je izkazalo svoje zaupanje s tem, da me je izvolilo v občinski odbor in mi poverilo župansko čast, se tem potom najiskrejeje zahvaljujem, z zagotovilom, da hočem kot doslej ostati v vrstah socialistične stranke in se boriti za pravice delavskega razreda: Za pravico in poštenost do končne zmagae.

Guštani, dne 30. novembra 1928.

L. Juh, bivši župan.

Maribor.

NARODNO GLEDALIŠČE.

Repertoar:

Torek, 4. decembra ob 20. uri: »Adieu Mimi.« Ab. C. Kuponi.

Četrtek, 6. decembra ob 20. uri: »Adieu Mimi.« Ab. B. Kuponi.

Sobota, 8. decembra ob 15. uri: »Jesenski manever.« Gostovanje gđ. Lubejeve. — Ob 20. uri: »Dobri vojak Švejk.« Kuponi. Gostovanje g. Daneša.

Mariborski gledališki abonenti se naprošajo, da plačajo decemberski obrok nadalje do 9. tm.

Cankarjeva proslava!

Dne 15. decembra tl. se bo vršila v mariborskem gledališču Cankarjeva proslava mariborskega delavstva, kjer se bodo uprizorili Cankarjevi »Hlapci« po uvodnem predavanju.

Ker so cene te gledališke predstave tako nizke, da bode vsakemu omogočena udeležitev te proslave, opozarjamo že sedaj sodruge in sodružice, da si pravočasno preskrbijo vstopnice, katere imajo v predprodaji funkcijonarji kulturnih in strokovnih organizacij in uprava našega lista.

Po proslavi. Hvala bogu, da je minila. In kako je prošla? Nas, proletarce, ne morejo stotere narodne trikolore, ki so bile prislino razobežene in ki niso predstavljale prave in resnične ljudske volje, motiti, da ne bi uvideli žalostnega, da, celo obupnega položaja, v katerem se nahaja ne le naše delavstvo, marveč tudi obrtništvo in vsi oni, ki prejemajo lažnije rente in penzije, katere za rente in penzije ne moremo smatrati, ki so le miloščina, s katero ni mogoče živeti, pač pa počasi umirati. Ne rečemo — bilo je navdušenja v Mariboru, seveda ne pristnega, ampak lažnjivega. — Branjevka si je tako rekoč v zadnji uri kupila trobarvnega platna in je bila potem še v veliki trenotni zadregi, kako bi tiste barve skupaj zložila, da bi bilo prav. Ko sem jo vprašal, zakaj je sploh to kupila, ko vendar nima hiše, ampak samo majhno barako, je vzdihnila ter odgovorila: Oh, veste, kako se bojim, reva sem in če mi barako razbijejo, kaj naj potem počnem? In v trenutku, ko je titularni general imel govor, kot bi ga mogel imeti kak slovenski Mussolini, ko je pripovedoval o »sreči« našega naroda, tedaj je šel slovenski železničar — ne prvi — pa se je v skrajnem obupu obesil, ker ni mogel svoje revščine spraviti v sklad s tem, kar se je zunaj godilo! Ta čin ni nobena simulacija niti demagogija, ampak je strašna realnost, je spričevalo ter obenem najhujša obtožba, ki govori več kot debele knjige o tem, da živi naše ljudstvo danes ob desetletnici mnogo slabše, kot je živelo v času vojne. Kajti, tedaj je imelo ljudstvo sicer tudi malo kruha, pa je imelo vsaj upanje, da bo vojne enkrat konec, medtem ko danes nima upanja, da bo revščine kdaj konec. To gledanje v brezupno bodočnost je še tem hujše, ko lačni državni nameščenc vidl, kako se izvestno število ljudskih pijavk redi na stroške celokupnosti ter pljačka državo. Naj režim govori in naj njegovo, iz državnih sredstev vzdrževano časopisje piše, kar hoče, dejstev ne more s sveta spraviti. Ogromna večina ljudstva je v državi danes nezadovoljna in mi smo rekli, da ni čas za proslave, ampak da je treba poprej vsrstirati pogoje za to. In režim danes ve, da bi bilo mnogo bolje, če bi bile proslave izostale, kajti, riba danes ne smrdi več samo pri glavi!

Odlikovanje so se delila te dni, delila so se celo nekaterim delavcem. Seveda ne tistim, ki imajo svojo zavest in bi potemtakem morali predstavljati zdravi del naroda — ne, delila so se takim, ki so pri gospodi dobro zapisani. Vsak zasluži priznanje; ta na en način, drugi na drug. Pa to le v splošnem. Ker smo že pri tem, naj omenimo, da sta bila v železniški delavnici odlikovana dva delavca, ki pa sta delavcem vse prej kot priljubljena. Ali to ni glavno, glavno je, da sta na glasu kot dobra

Ali si že poravnal naročnino? Ako še ne, stori svojo dolžnost takoj!

patriota, odnosno, kar je glavno, kot nescijalista — pa je odlikovanje tukaj . . .

Samomor železničarja. Nakladnik I. P. na glavnem kolodvoru v Mariboru se je v odsotnosti svoje soproge obesil v stanovanju. Soproga je slučajno prišla preje, kot je bilo misliti in je moža rešila — ako se sme tako trditi — kajti on se je hotel rešiti iz neznanega stanja, saj znaša njegova plača, reci in piši: 1200 Din, od česar je treba eno tretjino odšteti samo za stanovanje. Kje je pa kurivo, kje obleka zanj, za ženo in otroke in potem živež ter sto drugih malenkosti? V sled premajhne plače je v družinah večer preprij in boj, in to vodi končno v obup. — Letošnje leto si je samo v Mariboru in okolici vzelo že pol ducata železničarjev življenje zaradi bede, pa si nikdo radi tega ne dela skrbi, kot da to ne bi bilo sramotno za upravo, oziroma za režim, ki neprenehoma reducira prejemke, ki so že davno premajhni, namesto, da bi jih zvišal. To so resnične in obenem tudi žalostne konstatacije, ki so in bodo glas vpiočnega v puščavi, dokler se železničarji ne ganejo iz letargije ter se organizirajo politično, strokovno in gospodarsko, kakor povsod drugod po svetu.

Predavanje o Čehoslovaški bo imel v petek zvečer, dne 7. decembra ob 20. uri v Ljudski univerzi (kazina) višji uradnik čehoslovaškega poslanstva iz Beograda, g. Ctibor Melč, ki je v Beogradu poznana osebnost vsled svojega neumornega delovanja za zblizanje Jugoslavije s Čehoslovaško. G. Melč se pripelje izrecno radi tega predavanja iz Beograda in bo govoril o gospodarskih in kulturnih razmerah v čehoslovaški republiki. Ob žalostni 10-letnici Jugoslavije bo zlasti naše somišljenike zanimalo poročilo o kraemnem napredku, ki ga je dosegla v 10 letih svobode moderna in demokratska država čehoslovaške republike. Ob tem predavanju bomo šele videli, kako strašno nazadnjaški smo pri nas. Vabimo toraj sodruge in sodružice, da se predavanja udeležijo v čim večjem številu. Začetek točno ob 20. uri v prvem nadstropju kazine.

Celje.

Proletar. Miklavžev večer »Svobode« v Celju. V soboto 8. tm. ob pol 8. uri zvečer priredi »Svoboda« v Celju pri »Zelenem travniku« Miklavžev večer. Delavci, ki hočejo svojim otrokom poslati darila, naj jih oddajo od 4. do 7. ure popoldan istotam. Miklavžev nastop je naštudiran v povsem drugi, proletarski obliki in bo sličen nastop prvih v Celju. Temu nastopu sledi prijetna domača zabava s plesom in raznimj šalami.

Cankarjev večer. V spomin 10-letnice smrti Ivana Cankarja, največjega slovenskega in edinega socijalističnega pisatelja, priredi »Svoboda« predavanje o njegovem delovanju in življenju. Predavatelj iz Ljubljane. Po predavanju recitacije in odlomek iz Cankarjevih del. Predavanje se vrši v soboto 15. t. m. v »Delavski zbornici« (stari deklški šoli).

Ujedinjenje v Celju. 10-letnico ujedinenja in osvobojenja smo v Celju prav slovesno praznovali — vsaj meščanski časopisi nas tako informirajo. No, ne rečemo, da ne, saj se bo ta mesec res mnogo in lepo praznovalo; delavcem bo, ako drugo ne, njihov želedec kar cel mesec — menda v spomin na 10-letnico — prav harmonično koncertiral.

Ptuj.

Dne 27. nov. 1928 se je vršila 12. redna seja tukajšnjega občinskega sveta, na kateri se je obravnavalo v prvi vrsti proračun za leto 1929. Ker se ta proračun razlikuje zelo od prejšnjih, hočemo ga našim delavcem natančneje opisati. Proračun obsega dvanajst postavk, in sicer: Za splošno mestno upravo je predvidenih potrebščin za 486 tisoč 360 dinarjev, kar je več za 23.000 Din od lanskega. Večja potreba se opira na povišanje plač mestnega osebja. Kritja je 98.600 Din, primanjkljaja je torej 387.760 Din. **Uprava mestne imovine** potrebuje 452.400 dinarjev, kritja je 377.840 Din, primanjkljaja 74.560 Din. Ta postavka je v proračunu večja od lanske za 80.500 Din, ker je ta razlika predvidena za adaptacije v mestnih stanovanjskih poslopih. **Mestna podjetja** potrebujejo 53.100 Din, dajo pa 81.000 Din, torej je tu pričakovati prebitke za 27.900 dinarjev. **Potrebščina** je večja 17.000 Din od lanske vsled nameranih popravil mestne tehtnice, kritje je pa večje od lanskega za 63.000 Din. **Mestni dolgovi** potrebujejo 276.000 Din, zanje je kritja predvidenega 43.100 Din, torej se izkazuje primanjkljaj 232.900 Din. Pri mestni hranilnici je namreč dolga koncem septembra t. l. 125.070 Din, za katere se mora plačevati 9 odstotne obresti, pri mestni hranilnici v Ptujju je pa bilo dolga 1.578.066,88 Din, ki se mora

premirati z 8 odstotki. Ceste, ulice in trgi potrebujejo 255.000 Din, za katere je pa kritja samo 3200 Din, torej primanjkljaja 251.800 Din, kar je za 56.800 Din več nego lani. To je beležiti na konto nameravanega popravila kolodvorske dovozne ceste, k čemu bi občina prispevala 50.000 Din, če bo železniška uprava pristala tudi s kakim prispevkom. Zdravstvo potrebuje 101.750 dinarjev, pričakuje pa dohodkov 80.000 Din tako, da bi bilo primanjkljaja 21.750 Din. Potrebščina je vsled tega tako velika, ker je za popravilo mestnega kopaljšča in nabavo novega kotla predvidenih 90.000 Din, za rešilni avto pa prispevek 10.000 Din. Dohodek 80.000 Din se pa pričakuje iz kopaljščnih vstopnic. Socialno skrbstvo potrebuje 250.030 Din, pričakuje pa kritja 101.140 dinarjev, torej primanjkljaj 148.890 Din. Stalne podpore mestnim revežem so predvidene s 26.000 Din, oskrba v hiralnici s 30 tisoč Din, za stanovanja in kurjavo se namerava izdati 31.000 Din, mestnemu ubožnemu zakladu se da 60.000 Din, razna društva in zavodi dobe 4000 Din, za prostovoljno požarno brambo je namenjenih 25 tisoč Din. Dohodki izvirajo iz glob 20.000 dinarjev, prispevek mestnega zaklada 60 tisoč Din, pristojbine in druge malenkosti pričakujejo 850 Din. Tukaj moramo omeniti, da se je na predlog našega kluba ustanovil fond za starostno in invalidsko zavarovanje mestnih delavcev, za katerega je predvidenih za 1929. leto 10.000 Din. Solstvo izkazuje potrebščino za 304.276,50 Din, dohodkov pričakuje 34.696 Din, ter je primanjkljaja za 269.580,50 Din. V potrebščinah je zapopaden izdelek za otroški vrtec 20.250 Din, za deško ljudsko in dekliško ljudsko šolo 101.650 Din, za meščansko šolo 47.900 Din, za gimnazij 18.000 Din, za krajevni šolski odbor 17.724,50 Din, dolg občine kraj. šol. odboru iz leta 1927 znaša 44.852 Din, za gospodinjstvo šolo in internat je pripravljenih 12.000 Din. V dohodkih prispeva okrajni zastop 48 odstotkov ali 22.992 dinarjev in občina Breg 4 odstotke ali 1916 dinarjev. Znanost, umetnost in prosveta potrebuje 153.600 Din, proti kateri postavki je kot dohodek pričakovati samo prispevek mestnega kina 20.000 Din, tako da je primanjkljaja 137.600 Din. Med izdatki so za beležene plače mestnim uslužbencem s 45 tisoč Din, ki jih naj dobe povodom predst. V tej vsoti je tudi zapopadeno splošno vzdrževanje mestnega gledališča. Za Glasbeno Matico je predvidenih 39.600 Din kot plače učiteljem. Za mestni muzej se bo izdalo 15.000 Din, za mestno godbo 24.000 dinarjev, za bogočastje 5000 Din, za kulturna društva je predvidenih 10.000 Din, za ljudsko knjižnico pa 2000 Din. Obrt in trgovina potrebuje 41.840 Din in je ta postavka brez kritja. Izdelek je na prispevkih za obrtno-nadaljevalno in trgovsko-nadaljevalno šolo. Vojaštvo potrebuje 3006 dinarjev, primanjkljaja je pa 2000 Din, ker je predviden je dohodek iz raznoterosti v znesku 1000 Din. Raznoterosti potrebujejo 125.000 Din in obstoje iz potrebe materialij s 75.000 Din in za odpis poneverbe Menoni 50.000 Din. V kritju se pričakuje dohodek 100.000 Din v izkupilu za materialije, tako, da ostane primanjkljaja 25.000 Din. V izrednem prometu je pričakovati izdatkov 94 tisoč 600 Din, prejemkov pa 1.901.600 Din, tako, da je pričakovati prebitka 1.807.000 dinarjev. Odštevanje primanjkljaj iz rednega

ČASNA ROČKA

Za poznavalca običajen užitek, za novince nov doživljanje

prometa zgoraj navedenih dvanajstih postavk v iznosu 1.561.780,50 Din, bi bilo pričakovati torej čistega končnega prebitka 245.220,50 Din.

V izrednem prometu tvorijo potrebščine v prvi vrsti stojnine in izdatki za sejme v iznosu 37.400 Din, za pobiranje tržnin 18.000 Din, nagrade za pobiranje obč. doklad in davščin 28.000 Din. Na dohodkih se bo v letu 1929 pobiralo naslednje občinske davščine: 200 odstotna zemljarina: 3400 Din, 100 odstotkov hišnajatniškega davka: 153.320 Din, 80 odstotne pridobnine po I. poglavju 395.060 Din, 200 odstotna pridobnina po II. poglavju 3120 Din, 200 odstotne rentnine 30.000 Din. Krošnjarina se je črtala, na tržninah, stojninah in plovlini se pričakuje dohodek 197.000 Din, doklada od trošarin na vino od 2000 hl — 375 odstotna — bo nesla 250.000 Din, doklada na sadjevec se je črtala, obč. doklada na pivo je proračunana na 150.000 Din, na žganje, likerije in šampanjec pa na 8100 Din. Najemniški vinar s kanalskimi pristojbinami in vodarino bo nesel približno 420.000 Din. Davščina od prenočišč bo nesla — 30 odstotkov od državnih — 12.000 Din. Davščina na vozila — po 100 in 250 Din — bo nesla 3700 Din. Davščina na avtomobile — 1000 Din do 30 HP, nad 30 HP pa 1500 Din — 10.000 Din, ker so avtomobili zdravnikov oproščeni te davščine. Pasji davek od 100 psov po 50 dinarjev, bo znašal 5000 Din. Od govedi, ostale živine in mesa se bo pobiralo naslednje davke: od govedi nad 1 letom po 20 Din, od konja nad 1 letom po 20 Din, od telet pod 1 letom po 10 Din, od zrebet pod 1 letom po 10 Din, od prašičev po 10 Din, od drobnice po 5 Din — ter je proračunan tozadeven dohodek na 60.000 Din, prištevši davek od 100 kg mesa in mesnih izdelkov, po 20 Din. Občinske takse bodo znašale 1000 Din, občinska cestna naklada na blago bo nesla 180.000 Din in od vsakega skozi mesto se vozečega avtomobila se bo pobralo 10 Din, od česar se pričakuje 20.000 Din.

Toliko za danes o proračunu, h kritiki katerega se povrnemo.

Dalje je bilo na seji sklenjeno dati mestni godbi 7000 Din izredne podpore. Kapucinarji v Ptujju so naberačili 4040 litrov vina. Od tega bi imeli plačati tudi občinske davščine, kakor vsak drug Ptujčan. Vložili so pa prošnjo, da se jim ta doklada odpiše. S. Mar je protestiral proti takemu odpisu in povdarjal, da gospodje lahko plačajo vsaj trošarino, če so dobili vino že zastoj, sicer se pa naj vsi gostilničarji in privatniki, ki imajo vino doma in morajo trošarino točno plačati, tudi zavzamejo za tak odpis. Toda, ker ta malha ni nikoli polna, se je moralo tudi kapucinarjem dovoliti 50 odstotni popust od trošarine, seveda proti glasovom soc. kluba. K tem gospodom se bomo še enkrat povrnili in poročali o njihovem plodnosnem delovanju, kakor ga pripoveduje podeželno ljudstvo, ki ga vedno nadlegujejo zdaj s to, zdaj z ono prošnjo. — Dijaški kuhinji se je dovolila podpora 3000 Din, gasilnemu društvu se je popustil dolg 1500 Din, mesarju Žilavcu na Ljutomerski cesti se je priznala krajevna potreba za gostilno, ker v Ptujju nimamo nič gostiln, ta pa bo samo za tujce, ki grejo na kolodvor. Mariborskemu narodnemu gledališču se je priznalo 15.000 Din podpore.

Potem je župan poročal o proslavi ujedinenja v Mariboru, kamor je občinski odbor povabil ves obč. svet. Kot zastopnik občine pa bo šel samo g. Smerdu, žel. kontrolor, v Maribor, ker Ptujčani tudi slave svoje ujedinenje... Poročal je o situaciji, ki je sedaj med mestno občino in vojnim erarjem v zadevi zamenjave vojašnic. Vojaštvo ima namreč v najemu novo vojašnico pri Vičavi. Poleg tega pa poseduje lastno staro ali veliko vojašnico v Panonski ulici. Slednje je imela občina po vojni več let v najemu, letos pa je začelo vojaštvo pobirati najemnino. Ker občina na eni strani ni dobivala najemnine od nove vojašnice, na drugi strani pa ni imela od velike vojašnice, v katero je vtaknila lepe novce za adaptacije in popravila, nikakega dohodka in garancije, se je počelo gibanje za zamenjavo vojašnic. Sklenila se je pogodba med vojaško oblastjo in mestno občino, po kateri da mestna občina erarju novo vojašnico proti zamenjavi stare velike vojašnice in doplačilu 1.000.000 Din. Znesek bi naj država plačala v petih letnih obrokih, zraven pa običajne obresti narodne banke. Kakor je sam armijski komandant izjavil, bi bil to prvi slučaj zamenjave v državi. Radovedni smo, če se bo to posrečilo. Pričakovati pa bi to smeli pod sedanjo vlado, če hoče dokazati, da gre na roko svojim volilcem in pristaševam... Za slučaj pa, da bi ta zamenjava ne bila mogoča, se je pa sklenila pogodba, po kateri vzame mestna občina v najem veliko vojašnico pod naslednjimi pogoji: Letna najemnina znaša 25 tisoč dinarjev, vse davke plača občina, za popravila se zaveže občina prispevati do 18.000 Din, zavarovalnino zgradbe nosi občina, pogodba velja za eno leto in se lahko koncem vsakega leta zopet podaljša za nadaljnje leto, pri čemer ima mestna občina prvenstveno pravico. Mestno občino bi stala ta vojašnica letno približno 69.000 dinarjev, kar bi se pa dobilo na najemninah.

Slednji dve akciji pozdravljajo vsi meščani, ker pričakujejo od njih izdatno ublaženje stanovanjskih prilik, ker občina bo mogla prirediti v veliki vojašnici, če pride v njeno last, najmanj 10 novih stanovanj, razen tega se bo pa tudi lahko temeljito popravilo dosedanja stanovanja, ki v marsikaterem oziru nadkriljujejo vsako kritiko. — Končno je bilo poročano o akciji za nakup vodovoda v Strnišču. Tam obstoja namreč vodovodna naprava še izza vojnih časov. Strnišče in vse naprave je kupila Ljudska posojilnica v Ljubljani od Čučka. Sedaj bi pa rada prodala take stvari, ki jih tam ne more rabiti in je ponudila občini svoj vodovod v obsegu pribl. 8 km v nakup. Obč. svet je bil mnenja, da je sicer nujno potrebno misliti na nabavo vodovoda za mesto, toda te cevi, ki leže že ca. 14 let v zemlji, bi ne bile posebno pripravne za začetek takega projekta, posebno, če se zahteva neobičajno visoka cena. Vsled tega se je sklenilo odkloniti nakup tega vodovoda.

Za sejo je vladalo med občinstvom prav malo zanimanja. Edino delavstvo je bilo na galeriji. Tu se vidi interes na občinskem gospodarstvu. Zabavljati je sicer prav lahko, toda samemu prisostvovati in slediti delu, je pa strašno težko.

Miklavžev večer za proletarsko deco priredi Zveza del. žen in deklet v soboto, dne 8. dec. v gostilni Šegula za postajo. Darila za otroke in odrasle se naj oddajo v Konzumnem društvu.

Trbovlje.

Navidezno prijateljstvo. Po znani uredbi nedeljskega počitka v trgovskih obratih je dopustno, v nedeljo pred sv. Miklavžem trgovcem dopoldne obratovati. Priznamo, da je v Trbovljah vsled slabih gmotnih razmer trgovstvo in delavstvo medsebojno v prijateljskih odnosih, vsled tega so trgovci na dan 2. decembra, ko so rudarji obhajali svoj praznik sv. Barbare, pokazali naklonjenost rudarjem s tem, da so imeli vsi, izvzemši dveh, svoje trgovine celi dan zaprte. Gospoda Radej in Šetinc imata svoje odjemalce izključno iz vrst rudarjev in nista imela toliko čuta, da bi na dan, ko so obhajali rudarji svoj praznik, bila solidarna vsaj s svojimi stanovskimi kolegi, če že nista rudarjem naklonjena. Vse delavstvo se je nad postopanjem teh dveh gospodov upravičeno zgražalo. — Več rudarjev.

Iz uredništva.

Sporočamo vsem dopisnikom našega lista, da bo vsled praznika v soboto, dne 8. tm. izšla »Delavska Politika« en dan po prejeto, ter jih naprošamo, da pravočasno dopišjejo dopise.

MALA NAZNANILA.

JOSIP MLINARIČ

prporočam svojo bogato zalogo galanterije, specerije, hišnih in kuhinjskih potrebščin.

Maribor, Glavni trg št. 17.

I. Bukova drva

cela in rezana, trboveljski premog in butare ter vsakovrsten rezan in tesan les

Alojz Pižanec

Državna cesta, vis-à-vis Mariborski dvor

Enkratna ponudba.

Vsakdo, kdor za pol leta, t. j. za čas od 1. aprila do 30. septembra naroči ali pa obnovi naročnino za Radiowelt, dobi po svoji volji eno izmed tukaj navedenih treh knjig od Hans Günther u. Dr. P. Stuker in sicer: Radioexperimente, Mk 3.80; Radio-technisches Lexikon, Mk 3.60; Wo steckt der Fehler? Mk 4.— zastoj. Naročite se še danes! Samo oni abonenti imajo pravico do premije, ki pošljejo naročnino do 10. IV. in 1 S (šiling) za pošto in zavojnino.

Tvornica šampiljk

in prodaja v to stroko spadajočih potrebščin

T. Soklič

Maribor, Aleksandrova c. 43.

Creppe de Chine

in fular svile od 58 Din naprej kakor tudi vsakovrstne druge svile v bogati zalogi po najnižjih cenah pri

J. Trplinu, Maribor, Glavni trg 17.

Elektrotehnična delavnica

PRATTES & TRABI,

Maribor, Vodnikov trg št. 3.

Popravila vseh vrst električnih strojev in aparatov, novo ovijanje sežganih elektromotorjev, dynamo-strojev, transformatorjev itd. Lastna preizkuševalnica, točna in kulantna postrežba, zmerne cene, nakup in prodaja porabljenih motorjev in dynamo-strojev.

Dosti denarja prihranite

ako daste v popravilo

Brzopodplati, Ta tenbachova ul. 14

Vaše vsakovrstne čevlje, galoše, snežne, z gumi in usnjenimi podplati, cene za doplatenje in pete usnjenih damskih Din 26—28, moških Din 32—38. — Se priporoča BRZOPODPLATA.

JOSIP MORAVEC, Maribor

Slovenska ul. 12

priporoča svojo bogato zalogo snežnih čevljev in galoše vseh prvovrstnih svetovnih znamk, po brezkonkurenčnih cenah. Popravila se sprejemajo.

I. MARIBORSKA DELAVSKA PEKARNA R. Z. Z. O. Z.

Ustan. 1898 MARIBOR, TRŽAŠKA CESTA ŠTEV. 36—38 Telefon 324

Prodajalne v Slomškovi ulici šte. 2 in na Glavnemu trgu šte. 18

Moderno in higijensko urejena pekarna. — Priporočamo vsem organiziranim delavcem in delavkam naše okusno pecivo v polni teži. Ozirajte se pri zahtevanju peciva iz Delavske pekarnice pri vseh prodajalcih peciva na zavarovalno znamko D. P.

Ali ste že krili?

svoje potrebe v tiskovinah ■

Dobavljamo vse tiskovine v prvovrstni izpeljavi in po najnižjih cenah za vsa društva, industrijo, trgovine, pisarne itd.

Ljudska tiskarna d. d.

Maribor, Sodna ulica št. 20

L. Mikuš, Ljubljana, Mestni trg 15

DEŽNIKI.

Na malo.

Na veliko.

Ustanovljeno 1839.

Telefon 2282.

Za Miklavža | Za Miklavža

L „LUNA“ L
U „LUNA“ U
N „LUNA“ N
A „LUNA“ A

EXPORTNA HIŠA
Maribor, Aleksandrova 19

Dobroznana najcenejša in najboljša tvrdka za nakup nogavic, moških nogavic (zoknov), rokavic, dokolenic, gamaš, hišnih čevljev, snežnih čevljev, perila, vezence, čipk, svilenih trakov etc. Lasten izdelek pletenih jopic, puloverjev ter kompletnih oblek v vsaki veličini. Posebna razstava igrač ter božičnih okraskov.

Nabirajte nove naročnike

Sodružice in sodrugi!

Kupujte samo pri tvrdkah, ki oglašujejo v „Delavski Politiki“! —